

Mòdul 1: El voluntariat

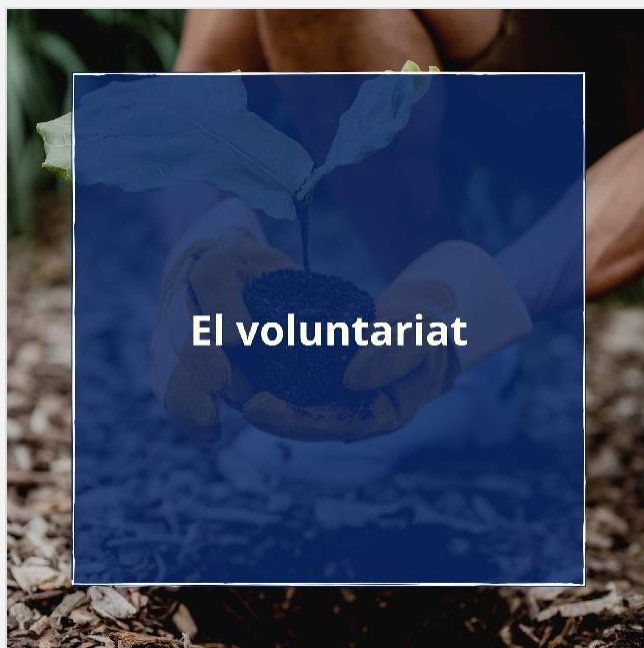
☰ **Tema 1:** Definicions

☰ **Tema 2:** Característiques i valors de l'acció voluntària

☰ **Tema 3:** Àmbits de l'acció voluntària

☰ **Tema 4:** Entorn i context històric

Definicions

El voluntariat és el **conjunt d'accions i activitats d'interès general motivades per l'altruisme i la voluntat de transformació social** que duen a terme persones voluntàries que s'uneixen per treballar en el marc d'una activitat associativa o en programes específics

La persona voluntària és la que, **de manera lliure i per voluntat pròpia**, decideix dedicar part del seu temps a participar en projectes o activitats d'interès general, motivada per l'altruisme i amb la voluntat de transformar la societat, en entitats o associacions sense ànim de lucre. Suposa un compromís i ho fa sense contraprestació econòmica.

És el **conjunt d'activitats** dutes a terme per una o diverses persones voluntàries en el marc d'un projecte d'interès general orientades al bé comú. Estan inspirades en el respecte pels principis de no-discriminació, solidaritat, pluralisme i la convivència en una societat democràtica per millorar la qualitat de vida d'altres persones o la col·lectivitat, i volen donar resposta a les necessitats, els problemes i els interessos de la societat. En les accions voluntàries no s'hi inclouen les lligades a una relació laboral, funcional o mercantil, ni les remunerades o les derivades d'una obligació jurídica

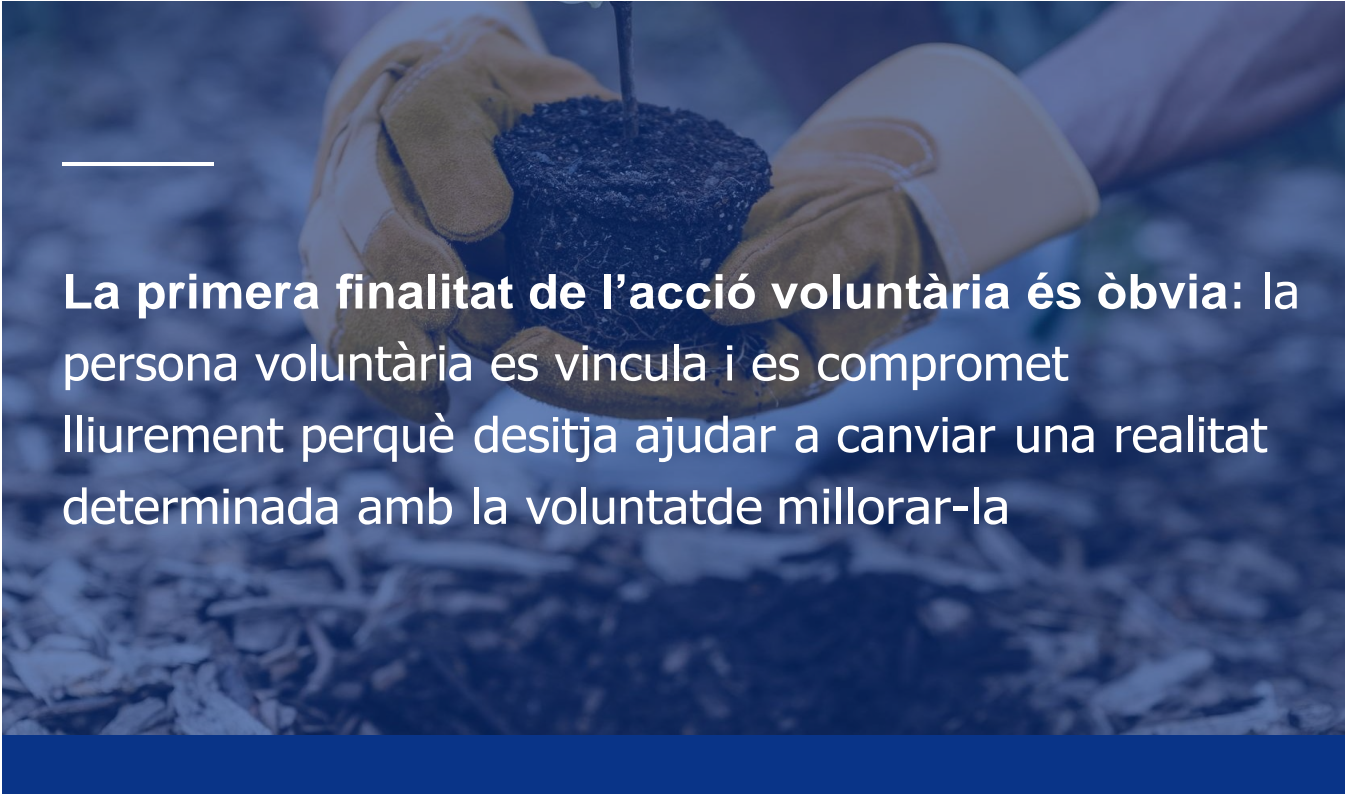

És l'entitat privada **sense ànim de lucre** que porta a terme activitats d'interès general, que ha decidit que la participació voluntària de la ciutadania és un valor imprescindible en la seva missió per assolir les seves finalitats i que ha elaborat un pla de voluntariat que defineix i emmarca el valor i els espais de l'acció voluntària en l'entitat.

És l'activitat d'implicació social sense ànim de lucre ni personal ni col·lectiu, basada en la **participació conjunta i compromesa, l'autoorganització, el voluntariat, la gestió democràtica i la voluntat de transformació** social o personal.

Característiques i valors de l'acció voluntària

La primera finalitat de l'acció voluntària és òbvia: la persona voluntària es vincula i es compromet lliurement perquè desitja ajudar a canviar una realitat determinada amb la voluntat de millorar-la

Els destinataris de la seva acció poden ser persones individuals, grups humans o la societat en general o el medi natural i el planeta. Aquesta acció és completament lliure i voluntària, i es fa des de la solidaritat, des de la sensibilitat per fer-nos conscients de situacions, necessitats i problemàtiques diverses en les quals creiem i sentim que podem fer alguna cosa per transformar-les. És l'expressió d'un compromís lliure i altruista per al bé comú.

La persona voluntària decideix actuar i aquest actuar no es queda en el fer per fer. Darrere d'aquesta actuació hi ha **valors** i **principis** que fan que es prioritzin i es determinin uns objectius que guien unes actituds i uns comportaments determinats.

S'entén per valor o principi allò al qual donem importància (que és valuós) en la nostra opció voluntària i en les nostres accions o allò que les origina (que n'és el principi). Precisament en l'acció voluntària trobem presents els valors i principis que l'omplen de sentit. Els valors i principis estan lligats a la pròpia existència, determinen la conducta i configuren i modelen les idees, com també els sentiments i les actuacions. Quan la persona voluntària posa en pràctica els principis i valors, es construeix i creix com a persona. Així doncs, les seves actituds i els seus comportaments hi estan relacionats.

Les característiques principals de l'acció voluntària es fonamenten en aquests valors i principis:

Principis i valors que caracteritzen l'acció voluntària

La llibertat

Característiques

ES FA DE MANERA LLIURE

La persona voluntària duu a terme la seva acció sense cap coacció externa, no hi està obligada per cap tipus de condicionament ni imposició. Ara bé, una altra cosa és que algú se senti "obligat" per motivació interna a respondre davant les injustícies amb les quals moralment i èticament no està d'acord.

Valors i principis

LA LLIBERTAT

És la facultat de la persona d'escollir entre diverses alternatives en una societat organitzada. La persona és lliure, però també és responsable dels seus actes. La llibertat és un dret que haurien de tenir totes les persones.

La solidaritat, la transformació social i la sostenibilitat

Característiques

TRANSFORMA L'ENTORN I LA SOCIETAT

El voluntariat és una de les formes de participació en la societat que aposta per la transformació i que es manifesta en una acció voluntària.

Des del voluntariat s'ha de promoure una consciència de responsabilitat amb la societat, del bé comú. La comunitat hauria de sentir els problemes socials com a propis, que ens afecten a tots, i que amb la participació de tots els podem abordar i solucionar. Els valors que s'han de fomentar són la solidaritat i la corresponsabilitat social. Així, s'ha d'intentar que les activitats del voluntariat es realitzin el més a prop possible dels ciutadans i en el seu propi entorn.

Valors i principis

LA SOLIDARITAT, LA TRANSFORMACIÓ SOCIAL I LA SOSTENIBILITAT

La solidaritat es pot entendre com el fet d'unir-se a altres persones amb les quals es comparteixen interessos i responsabilitats amb l'objectiu de contribuir al benestar general.

La solidaritat és només un motor de sentiments, però no d'accions, i és sana psicològicament parlant. D'aquest sentiment solidari, la persona voluntària passa a l'acció. Se sent implicada i decideix actuar sobre les situacions que considera injustes i així mirar de fer-hi alguna cosa. En aquest punt, la solidaritat fa participar la persona en la societat i fa que s'hi comprometi, la qual cosa la transforma i hi genera canvis que la fan més sostenible i més justa.

El compromís i la responsabilitat

Característiques

IMPLICA UN COMPROMÍS I UNA RESPONSABILITAT MÚTUA

La implicació de la persona voluntària és imprescindible per dur a terme una tasca solidària. El fet d'acostar-se a una entitat a fer voluntariat ja significa una implicació mental prèvia. Ara bé, en l'acció voluntària la persona es compromet amb les altres persones de l'entitat i amb un projecte i una acció voluntària concreta; aquest compromís també implica una responsabilitat personal i una continuïtat. Cal ser realista i analitzar la pròpia situació per concretar fins on em vull comprometre i actuar en conseqüència.

Hi ha molts àmbits d'acció voluntària, moltes tasques a fer i molts nivells d'implicació; per tant, cal que cadascú trobi el que doni sentit a la seva cerca personal i el que el faci sentir més còmode.

Valors i principis

EL COMPROMÍS

És el vincle que una persona voluntària estableix amb una entitat o projecte com a conseqüència de l'afinitat que sent amb els principis i valors que la inspiren i de l'experiència positiva que li genera participar en les accions de voluntariat. Aquest compromís es recull en un document com a acord formal entre l'entitat i la persona voluntària (full de compromís)

LA RESPONSABILITAT

S'entén per responsabilitat la capacitat de donar resposta dels propis actes. Ser responsable és reaccionar a un estímul, però no de manera incontrolada o precipitada. És respondre conscientment, havent fet una valoració i acceptant, doncs, qualsevol conseqüència.

“Ser voluntari significa compromís i responsabilitat, un sí a l'existència, no arrossegant-s'hi. Significa treballar amb alegria encoses que agradin i siguin profitoses per a tots.”

(Joan Miquel González-Feria)

La **competència**, el **servei** i l'**aprenentatge**

Característiques

IMPLICA UNS DETERMINATS CONEIXEMENTS, HABILITATS I ACTITUDS

Cal que la persona voluntària conegui els principis i valors de l'entitat amb la qual es compromet, la seva finalitat i la seva organització. També cal que conegui el projecte i l'activitat concreta en la qual participarà. De vegades en aquesta acció voluntària no són necessaris coneixements específics o habilitats concretes, però altres vegades, sí, i cal formar-se.

Tanmateix, cal que la persona voluntària desenvolupi actituds d'acord amb els valors i principis del projecte que ella ha escollit lliurement.

Valors i principis

LA COMPETÈNCIA

La competència és la qualitat de la persona que exerceix una activitat amb gran rigor i diligència, amb el gust per les coses ben fetes. Està relacionada directament amb la responsabilitat sobre la nostra tasca i actuació i amb la voluntat de millora en allò que fem. Per això la formació de la persona voluntària per a l'acció concreta és tan important.

EL SERVEI

El servei és l'acció de servir o ser útil a algú o per a alguna cosa. En l'acció voluntària, més que el servei en si mateix, el que és realment important és l'actitud de servei, de generositat, de procurar per al bé comú. És precisament aquesta actitud la que separa l'actuació de la persona voluntària del fer per fer.

L'APRENENTATGE

És el procés d'assimilació d'informació mitjançant el qual s'adquireixen nous coneixements, tècniques, valors o habilitats.

Consisteix a adquirir, processar, entendre i aplicar una informació que ens ha estat exposada o que hem experimentat. En aprendre posem en marxa diversos mecanismes cognitius que ens permeten interioritzar la nova informació i convertir-la en coneixements útils. Si el procés té èxit, l'individu haurà adquirit coneixements i valors que fins i tot poden modificar la seva conducta.

L'acció voluntària dona l'oportunitat d'aprendre més d'un mateix i dels altres, d'aplicar les pròpies aptituds en un context diferent a l'habitual, d'intercanviar coneixements i experiències amb persones amb un context cultural i personal diferent, etc.

“Aquell qui pretén donar alguna cosa inevitablement es lliura ell mateix en la seva donació. No és possible entrar en una relació interpersonal sense posar-hi en joc la pròpia persona.”

(Joan Corbella)

La **participació** i la **cooperació**

Característiques

ES FA EN EL MARC D'UNA ENTITAT PRIVADA SENSE ÀNIM DE LUCRE A TRAVÉS D'UN PROJECTE CONCRET

El terme voluntari/ària fa referència a la persona que actua en una entitat sense ànim de lucre, o, si més no, en accions promogudes per alguna entitat de voluntariat o associació.

La participació en l'entitat ens posa en contacte amb altres persones voluntàries i contractades amb les quals cal col·laborar per aconseguir els objectius proposats.

Valors i principis

LA PARTICIPACIÓ I LA COOPERACIÓ

La participació es pot definir com l'acció de tenir o prendre part en alguna cosa.

La participació en la societat a través de l'entitat on es col·labora comporta un sentiment d'implicació social, de compromís cívic envers la comunitat, de cooperació amb la pròpia entitat i amb d'altres per construir una societat més equitativa. A través de l'acció voluntària es fa possible la participació de la ciutadania, que és la base d'una societat democràtica.

La gratuïtat i l'altruisme

Característiques

NO IMPLICA UNA RETRIBUCIÓ ECONÒMICA

La principal característica de l'acció voluntària és la gratuïtat, no només l'econòmica sinó també la psicològica. Cal alliberar-se d'ambicions, protagonismes o altres intencions que es puguin interposar entre les nostres ganes d'ajudar i el propòsit del projecte en el qual participem.

La gratificació de la persona voluntària està en la mateixa acció voluntària i en la relació interpersonal, comunitària i ecològica.

Valors i principis

LA GRATUÏTAT

La gratuïtat és la qualitat per la qual una acció és donada o concedida, sense haver-la de pagar o cobrar. En el camp del voluntariat la persona no espera res a canvi, tot i que rep; però mai repres material, sinó que, en tot cas, rep una compensació espiritual o psicològica.

L'ALTRUISME

L'altruisme es pot definir com la disposició a procurar el bé dels altres, fins i tot per davant del propi. Aquest tipus de comportament sol ser gratificant per a la persona que el realitza, tot i que aparentment suposi un esforç. Segons sembla, l'altruisme pur no existeix, ja que d'una o altra forma sempre s'acaba obtenint alguna gratificació.

El plaer

Característiques

APORTA SATISFACCIÓ PERSONAL

La satisfacció personal es produeix pel contacte amb les altres persones voluntàries, per l'èxit dels projectes, per la cohesió de l'equip, etc.

Aquesta satisfacció pot venir donada de moltes i diverses maneres, depenent de la personalitat de cadascú, del tipus d'activitat que s'està duent a terme i de l'entorn on s'estigui desenvolupant.

Això, però, ve de més a més, sense esperar-ho, sense buscar-ho, de forma altruista. Moltes vegades no ens adonem que sentim aquesta satisfacció, però convé fer-la conscient per percebre tot allò que estem rebent. Per tant, en el voluntariat hi ha un guany bidireccional, recíproc, on qui dona alhora també rep.

Valors i principis

EL PLAER

El plaer és la viva satisfacció dels sentits o de l'ànim, provocada per la vivència o per la idea de quelcom agradable i atractiu. L'acció voluntària és lliurement escollida i, per tant, també hauria de ser gaudida, pel fet que l'entendem com una activitat que ens omple i ens compromet.

“Ningú es tan pobre que no pugui donar, ningú és tan ric que no pugui rebre.”

(Hélder Câmara)

Àmbits de l'acció voluntària

El paper de les entitats de voluntariat

Les entitats de voluntariat, tot i que actuen en diferents àmbits i tenen objectius diversos, comparteixen **tres objectius comuns** que emmarquen i defineixen la seva estructura i la seva actuació:

Detecció de necessitats

Arriben a grups o entorns als quals difícilment poden fer-ho les administracions.

Les persones voluntàries són les que, per proximitat amb la realitat, poden detectar millor les necessitats, perquè coneixen la ciutat, el poble, el barri o el carrer i els problemes que afecten la comunitat.

Intervenció

Actuen en benefici de la col·lectivitat posant en marxa accions dirigides a resoldre els possibles problemes i necessitats existents en l'entorn més proper amb l'objectiu de millorar la qualitat de vida individual i col·lectiva. S'hi intervé fins que la necessitat està coberta per l'Administració o quan les persones interessades adquireixin autonomia.

Sensibilització o denúncia social

Promouen i exerciten valors i actituds que són importants per a la societat: la solidaritat, la cooperació, la responsabilitat, el compromís, el respecte, el civisme, el diàleg, etc.

Sensibilitzen la societat creant consciència i estats d'opinió sobre els problemes del carrer, criden l'atenció dels poders públics sobre els problemes o les necessitats existents i participen en la construcció i el desenvolupament de les polítiques de transformació social.

Àmbits del voluntariat

A Catalunya hi ha moltes persones que fan accions de voluntariat. A tall d'exemple, hi ha qui opta per disposar part del seu temps acompanyant persones grans que viuen soles, alguns col·laboren a regenerar el medi, altres promouen formes de participació sociocultural, etc.

Els àmbits són tan diversos com expressions té la societat civil organitzada. La **Llei 25/2015, del 30 de juliol, del voluntariat i de foment de l'associacionisme**, n'estableix els següents:

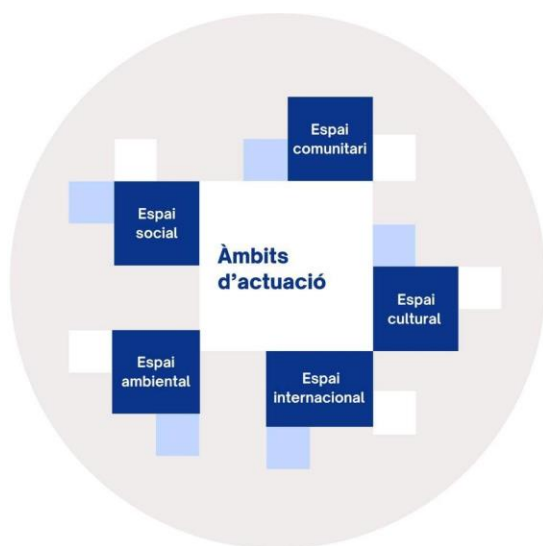

Dins de cadascun d'aquests àmbits, dins d'una entitat és possible fer molts tipus d'accions diferents i de diferents nivells. Per exemple, en una que centri el seu objectiu en l'atenció de persones malaltes, unes tasques es poden orientar cap a l'acompanyament, altres a la coordinació del voluntariat i altres a l'organització interna.

□ **Ja hem vist que es tracta d'accions molt diverses** i ben segur que qualsevol persona pot trobar la que s'adeqüi més a les seves possibilitats o a la seva pròpia inclinació. No tothom respon a un mateix perfil de voluntariat.

La societat i els àmbits del voluntariat

Les entitats de voluntariat actuen, des dels seus respectius àmbits, per donar respostes i fer avançar la societat en relació amb els cinc grans **espais** que la configuren.

Conèixer els diferents àmbits en què intervenen les entitats ens pot servir de guia per determinar aquell per al qual som més sensibles i que s'adequa més el nostre perfil. **Segurament trobarem un voluntariat que doni respostes a les nostres inquietuds i que treballi a favor d'algun dels espais de la societat que té més sentit per a nosaltres.**

- **Tot seguit us detalem diferents actuacions** que duen a terme les entitats sense ànim de lucre perquè pugueu identificar quin és el tipus de voluntariat amb el qual us voleu implicar.

Espai **social**

El voluntariat en l'espai social té com a objectiu **el benestar de les persones** i **contribueix a la millora de la seva qualitat de vida**, ja sigui des d'aspectes físics, psíquics o socioafectius. La tasca del voluntariat pren un relleu especial atesa la vulnerabilitat dels col·lectius amb els quals es treballa. Les funcions i tasques que hi desenvolupa caracteritzen sobretot per l'acompanyament i l'escolta, dues peces clau.

A continuació us oferim una **classificació del voluntariat en l'espai social** que detalla de forma orientativa els col·lectius en els quals centra la seva activitat, les funcions i tasques que hi fan les persones voluntàries, i també quin hauria de ser-ne el perfil.

COL·LECTIUS

Gent gran: persones grans que viuen soles, sense família ni xarxa social, mancades d'autonomia o internes en residències i amb pocs recursos econòmics.

Persones drogodependents: persones que tenen algun tipus d'addicció a les drogues.

Persones privades de llibertat: persones internes en centres penitenciaris, centres de joves, centres de medi obert, etc.

Persones amb malaltia temporal o terminal i les seves famílies: persones amb algun tipus de malaltia que els impedeix el funcionament autònom, ja sigui per malaltia temporal de llarga durada o malaltia terminal, i el seu entorn familiar.

Persones migrades i refugiades: persones que procedeixen d'indrets geogràfics diferents al nostre i que per motius laborals, familiars, de guerra o altres causes viuen al nostre país amb una situació precària.

Persones en situació de pobresa i exclusió social: persones sense llar, sense família ni xarxa social, que no tenen les necessitats bàsiques cobertes, amb impossibilitat d'exercir els seus drets de participació en els diferents àmbits de la societat.

Persones amb discapacitat: persones amb discapacitat física, psíquica o sensorial que necessiten desenvolupar-se en igualtat de condicions que la resta de persones i que es respongui a les seves necessitats.

Persones en situació de risc social: persones que viuen en una situació en què conflueixen factors socials, culturals, econòmics, personals i relacionals que poden dur a l'exclusió. Cal tenir en compte específicament els infants, els adolescents i els joves, ja que aquesta situació pot limitar-ne o perjudicar-ne el desenvolupament integral.

FUNCIONS I TASQUES

Acompanyament individualitzat (atenció domiciliària, hospitalària, sociosanitària i grupal).

Acompanyament a la mort i al dol. Orientació i ajuda en la reinserció.

Animació i dinamització hospitalària.

Acollida a la llar, alfabetització i adaptació a una nova cultura.

Tasques de prevenció i integració.

Sensibilització i reconeixement de la diversitat. Repartiment d'aliments i foment d'hàbits de treball.

Activitats culturals, lúdiques, formatives i de transport.

Orientació en l'assessorament jurídic i psicològic.

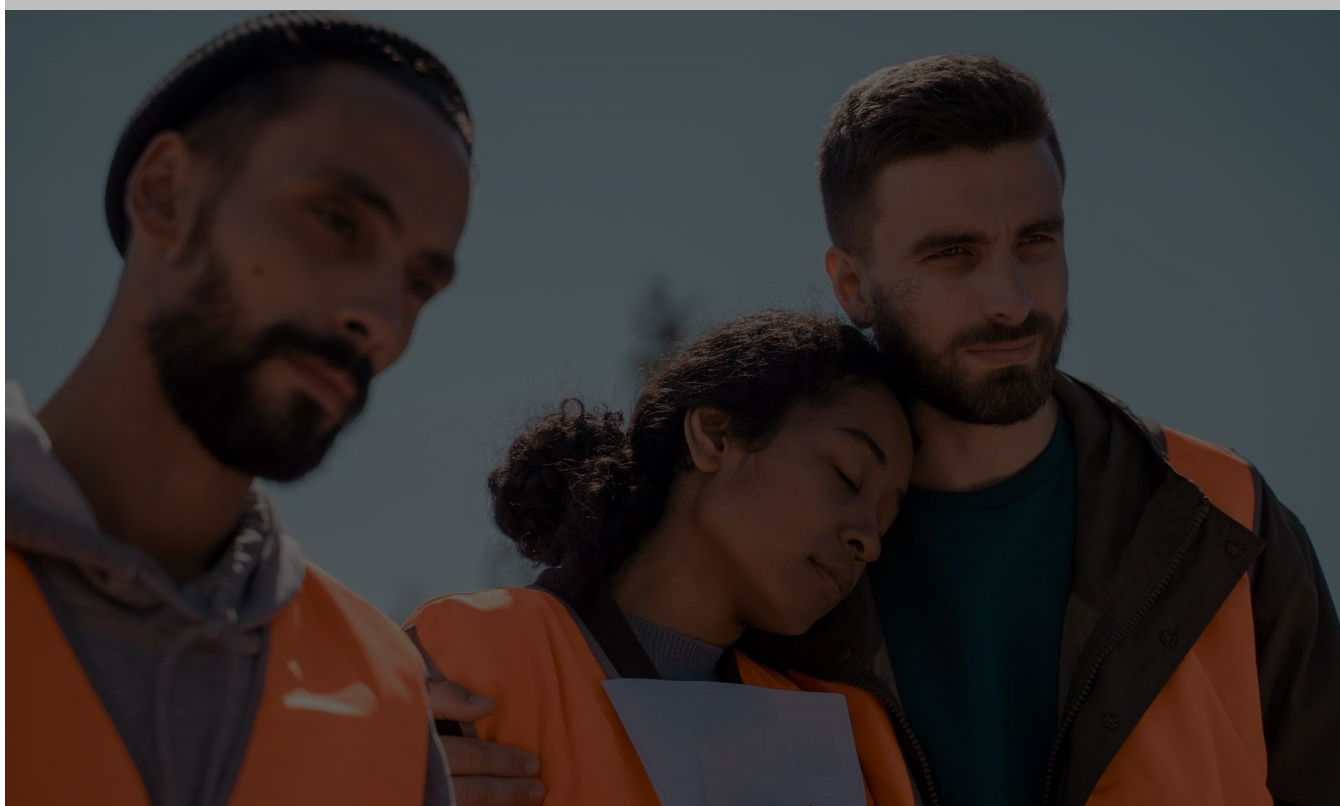
"Les tasques pròpies de l'acció voluntària en l'espai social són les d'acompanyament i suport a persones amb discapacitat o en risc d'exclusió, amb necessitats de caràcter terapèutic o bé de prevenció."

PERFIL

Persona compromesa, empàtica, amb capacitat de lliurament als altres, amb una sensibilitat especial per escoltar i atendre les persones, i amb capacitat per gestionar emocionalment les situacions difícils.

- **També cal destacar el treball de sensibilització** a la població engeneral i la intervenció personalitzada en molts col·lectius

Espai **comunitari**

Dins d'aquest apartat hi englobem tot un seguit d'**actuacions encaminades a millorar la comunitat**, que poden ser: veïnals, educatives, socioculturals o esportives. Totes elles promouen la participació social i faciliten canals d'integració de les persones a la vida ciutadana. Són models d'intervenció que reforcen les estructures de pertinença als pobles i barris del país i ajuden a crear un teixit que dona una dimensió més humana i propera a les relacions de veïnatge i ciutadania.

A continuació us oferim una **classificació del voluntariat en l'espai comunitari** que detalla de forma orientativa els àmbits en els quals centra la seva activitat, les funcions i tasques que hi fan els voluntaris, i també quin hauria de ser-ne el perfil.

ÀMBITS

Centres comunitaris: entenem per centres comunitaris els ateneus, els casals cívics, els casals parroquials, els casals culturals, etc. És a dir, tots els centres que busquen la dinamització de la vida socioeducativa i cultural d'un barri o poble. Hi ha molta presència d'aquestes entitats a tot el país i la vida sociocultural de molts pobles hi gira al voltant. En la majoria d'aquests centres s'hi fan activitats adreçades a persones de diferents franges d'edat (infants, joves, adults i gent gran), i sovint s'hi potencia la convivència.

Entitats d'educació en el lleure: són entitats i moviments educatius com els esplais i els agrupaments escoltes, en els quals es desenvolupa un projecte d'educació en valors amb infants i joves a partir de l'acció voluntària dels monitors i monitores. Les entitats d'educació en el lleure tenen una llarga tradició a Catalunya i es compten per centenars, moltes estan agrupades en federacions. N'hi ha de vinculades a associacions de veïns o a centres comunitaris, d'altres giren al voltant de les parròquies i són confessionals, i d'altres són independents. La metodologia que fan servir pot ser diferent, però en tots els casos solen combinar activitats de cap de setmana (activitats al centre, sortides, excursions) i activitats extraordinàries d'estiu: colònies, campaments, casals, rutes...

Associacions de veïns (Moviment veïnal): les associacions de veïns treballen per millorar la qualitat de vida dels barris i, a més de canalitzar les demandes populars, expressar la seva veu i fer d'interlocutors davant les administracions, solen tenir una programació d'activitats al llarg de l'any, entre les quals destaquen l'organització de festes populars i tradicionals i les actuacions que impulsen la cohesió entre veïnes i veïns, també més enllà del propi barri.

Entitats de sensibilització ciutadana (Moviments de sensibilització): són agrupacions d'entitats i xarxes que centren la seva acció en la defensa de drets col·lectius i personals com els drets humans, el pacifisme, l'afirmació, drets humans,

el pacifisme, l'afirmació de la identitat nacional, la igualtat de gènere, etc. Articulen les reivindicacions i les canalitzen, i impulsen la participació de la gent a partir de l'organització d'activitats diverses.

Entitats esportives: es tracta d'entitats que agrupen persones segons les seves preferències esportives i que, en molts casos, fan una tasca formativa i de foment de l'esport.

FUNCIONS I TASQUES

Dinamització sociocultural d'un barri o poble. Organització de diferents projectes o activitats.

Planificació, realització i avaluació d'activitats d'educació en el lleure per a infants i joves.

Organització de festes populars i tradicionals. Intercanvi de serveis.

Defensa dels drets humans, el pacifisme, els drets de diversos col·lectius.

Foment de l'activitat física i formació en un esport.

Col·laboració en diferents actes o activitats de manera puntual.

PERFIL

Persona amb sensibilitat cívica, amb uns certs coneixements sobre el teixit associatiu, i amb capacitat empàtica i de treballar en equip.

Espai **cultural**

L'objecte de l'acció de les entitats d'aquest àmbit és la cultura i, en sentit ampli, dinamitzen **accions de conservació, difusió, defensa, millora** i, en alguns casos, **producció**, que pot abastar:

- 1 La cultura popular i tradicional
- 2 El patrimoni cultural
- 3 La cultura i l'art
- 4 La cultura comunitària

Aquesta darrera es duu a terme bàsicament des dels **casals i ateneus**, espais integradors de foment de la cultura catalana que fan una acció de dinamització i una funció de cohe-

sió social en el seu entorn més proper. S'hi desenvolupen activitats diverses (teatre, dansa, esports, artsplàstiques, tallers, conferències, activitats de lleure per a infants i adolescents, etc.).

A continuació us oferim una **classificació del voluntariat en l'espai cultural** que detalla de forma orientativa els àmbits en els quals centrala seva activitat, les funcions i tasques que hi fan els voluntaris, i també quin hauria de ser-ne el perfil.

ÀMBITS

Entitats en defensa del patrimoni (arxius, biblioteques, monuments).

Camps de treball de recuperació del patrimoni (monuments, arqueologia...).

Associacions de promoció de la cultura popular i tradicional.

Associacions que promouen altres cultures.

Associacions artístiques (teatre, dansa, cinema, música, arts plàstiques).

Casals i ateneus.

Associacions de comunicació cultural (premsa, ràdio...).

Associacions de recerca cultural (arxius, biblioteques...).

FUNCIONS I TASQUES

Actuacions de recuperació i millora del patrimoni cultural.

Participació en activitats i actuacions de cultura popular específiques
(grups de castellers, balls, festes...).

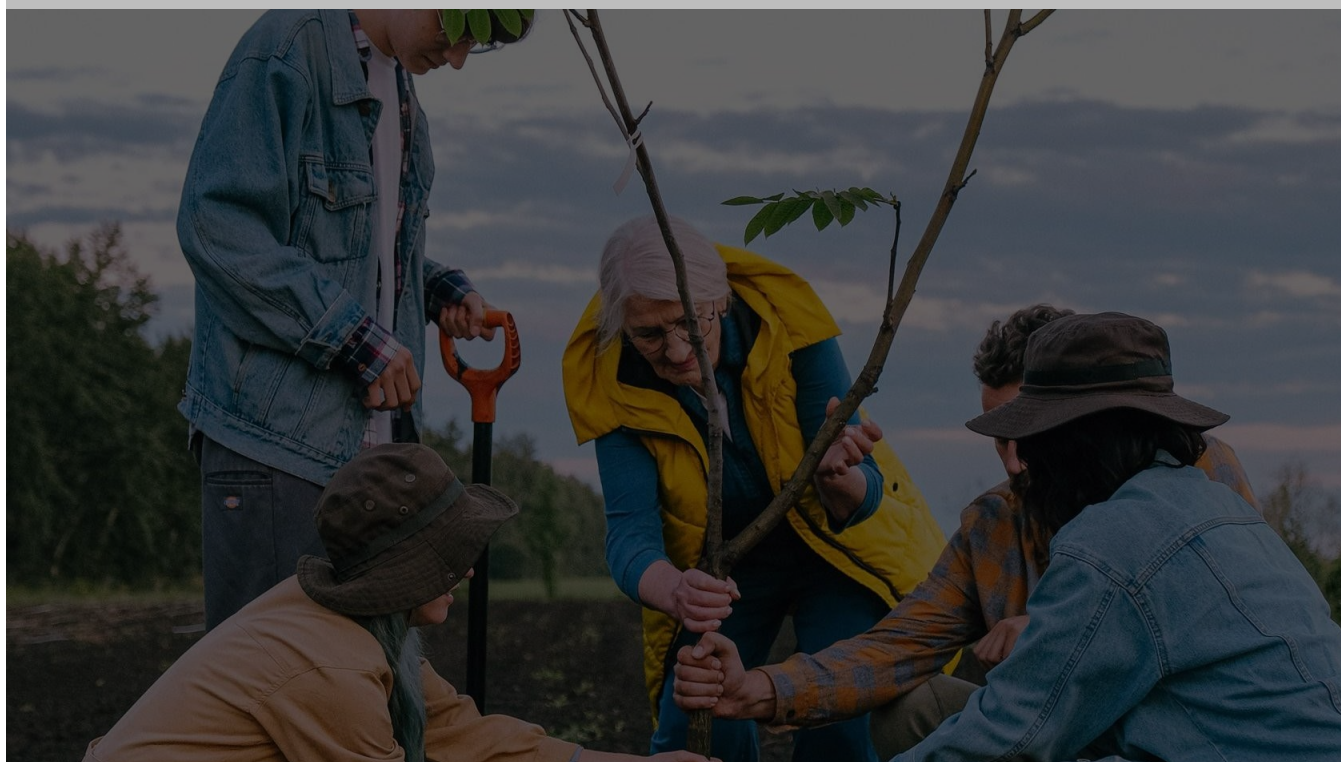
Suport organitzatiu i logístic a activitats i actuacions culturals. Difusió de la cultura.

Recull, investigació i recuperació del patrimoni cultural. Elaboració de materials educatius i de sensibilització cultural.

PERFIL

Persona amb interès per la cultura i el seu desenvolupament, amb capacitat creativa, dinàmica i de treball en equip, que té competències socials, intel·lectuals o artístiques d'acord amb la tasca concreta.

Espai ambiental

Es promou la defensa del medi ambient i les bones pràctiques per fer possible un món més sostenible mitjançant **accions d'educació i sensibilització** ambiental i de **protecció** i millora de l'entorn. Així mateix, es treballa per a la conservació dels recursos naturals i en la millora de la qualitat ambiental, es donen pautes a la població i se'n promou la participació en les accions i activitats que hi incideixen.

A continuació us oferim una **classificació del voluntariat en l'espai ambiental** que detalla de forma orientativa els àmbits en els quals centra la seva activitat, les funcions i tasques que hi fan les persones voluntàries, i també quin hauria de ser-ne el perfil.

ÀMBITS

Educació i sensibilització ambiental.

Protecció i millora de l'entorn.

Protecció dels animals.

Sostenibilitat i ecologia.

FUNCIONS I TASQUES

Sensibilitzar la població sobre la situació mediambiental local i global.

Donar a conèixer les relacions que hi ha entre el medi ambient i la qualitat de vida de les persones (mitjançant exposicions, jornades, fòrums, etc.).

Sensibilitzar la població sobre la importància d'interioritzar i posar en marxa hàbits de consum responsable (accions de reducció, reciclatge i reutilització de residus, etc.).

Fomentar la utilització responsable d'espais i recursos naturals (itineraris mediambientals, tallers, etc.).

Dur a terme actuacions de promoció de descoberta del medi (ser monitor d'excursionisme, d'interpretació i descoberta de la natura, fer de guia de senders, etc.).

Fer tasques de defensa, protecció, recuperació ambiental i custòdia del territori (neteja de rius, marcatge i desbrossament de camins, camps de treball de recuperació de l'entorn, reforestació de boscos, creació de vivers, recuperació i repoblació d'animals, seguiment d'acords i actuacions de custòdia del territori, etc.).

Fer el seguiment de la biodiversitat (hàbitats, espècies, etc.).

Actuar, a través d'equips mediambientals, sobre situacions d'emergència a fi de mitigar possibles danys tant ambientals com personals (inundacions, emissions perilloses a l'aire, abocaments contaminants al mar i als rius, etc.).

Elaborar materials educatius i de difusió ambiental.

Dur a terme actuacions i campanyes de denúncia social en relació amb temes ambientals.

PERFIL

Persona amb especial sensibilitat en qüestions mediambientals, amb compromís pel medi ambient i la transformació social per a la sostenibilitat, amb coneixements especialitzats o voluntat d'adquirir-los, amb afany de descoberta i d'actuar en la natura i a l'aire lliure, i amb capacitat de treball en equip.

Espai **internacional**

En aquest àmbit es fan **projectes de desenvolupament integral i accions d'educació** per al desenvolupament d'altres països que inclouen la *sensibilització, la formació, la investigació, la incidència política i la mobilització social*. Cal tenir present que la intervenció de les persones voluntàries es du a terme principalment des de Catalunya, i molt poques vegades tenen lloc en els països de destinació.

A continuació us oferim una **classificació del voluntariat en l'espai internacional** que detalla de forma orientativa els eixos d'actuació en els quals centra la seva activitat, les funcions i tasques que hi fan les persones voluntàries, i també quin hauria de ser-ne el perfil.

ÀMBITS D'ACTUACIONS

Educació per al desenvolupament i la sensibilització: l'educació per al desenvolupament s'entén com un procés a través del qual, amb el coneixement i l'anàlisi crítica de la realitat, es vangen generant reflexions, actituds i accions en les persones que les fa subjectes responsables i persones actives, a fi de construir una societat civil, tant als països del nord com del sud, compromesa amb la solidaritat, perquè entenem que totes les persones hi estem implicades, i a fi de transformar les estructures i les relacions injustes. També s'inclouen en les accions voluntàries d'aquest àmbit la participació en estades a països del sud o en camps de solidaritat amb la finalitat de conèixer-ne la realitat, conviure amb les persones de les organitzacions i amb les famílies vinculades a projectes de desenvolupament, socials, educatius, etc., i donar suport a alguna de les tasques de les entitats d'acollida.

Cooperació per al desenvolupament: té com a objectiu contribuir a la millora de les condicions de vida de les persones i comunitats en situació de vulnerabilitat, de la forma més estable i duradora possible.

Acció humanitària i d'emergència: consisteix en el subministrament d'ajut humanitari i la mediació a favor de les víctimes en països afectats per algun tipus de desastre natural o un conflicte armat, i en el desenvolupament d'accions de sensibilització adreçades a la població en general sobre l'acció humanitària.

FUNCIONS I TASQUES

Accions i campanyes de sensibilització.

Elaboració de materials didàctics i de difusió i sensibilització.

Campanyes per donar suport econòmic a projectes de desenvolupament.

Accions i campanyes d'incidència política i de mobilització social.

Formació, alfabetització i capacitat de la població. Estudis, treballs de recerca i investigació.

Accions de sensibilització d'acció humanitària.

Projectes per al desenvolupament dels països empobrits del sud.

Actuacions d'emergència i suport logístic.

PERFIL

Persona amb interès per la realitat internacional, amb sensibilitat per les desigualtats a escala mundial i capacitat de col·laborar en equip, amb àmplies habilitats socials i de comunicació, així com amb capacitat d'iniciativa.

Altres

Com hem vist a l'inici d'aquest apartat, les entitats de voluntariat, com que són properes a la realitat, van **detectant i donant resposta a les diverses problemàtiques** de cada moment. El món es mou i cada vegada és més complex; això fa que cada vegada es puguin generar més **situacions de desigualtat i desequilibri**, cosa que repercuteix en la creació constant de nous projectes i fins i tot de noves entitats.

“Per exemple, en aquest moment podem destacar l'augment de projectes relacionats amb **l'atenció a les violències masclistes, a la salut mental, a l'assetjament, a l'abús sexual de menors**, i també és rellevant la creació d'entitats i de projectes a l'entorn de les addiccions a les **xarxes socials**, que temps enrere no existien o tenien poca presència.”

Entorn i context històric

Anàlisi de l'entorn: necessitats, reptes, respostes

Com ja hem vist, la intervenció del voluntariat neix molt lligada a la voluntat de donar resposta a realitats i necessitats no resoltes o no resoltes del tot, a favor del bé comú i l'equitat social.

Ara bé, cal entendre el terme necessitat com l'espai que hi ha entre la realitat i el que hauria de ser, allò que seria just. És en aquest marge entre la realitat i la possibilitat que sigui d'una altra manera, que té sentit l'acció voluntària transformadora, amb aspiracions i desitjos d'un món millor per a tothom.

En relació amb aquest tema, el psicòleg Abraham Maslow (1908-1970) va elaborar la teoria de la piràmide de necessitats dels éssers humans, en la qual planteja que la satisfacció de les més bàsiques (situades a base de la piràmide) dona lloc a la generació successiva de necessitats més elevades (situades a la part superior). La idea fonamental és que les necessitats més altes només ocuparan la nostra atenció quan hàgim satisfet les inferiors. Així doncs, d'acord amb el model de Maslow, primer cal resoldre les necessitats **fisiològiques** i les de **seguretat** (respiració, alimentació, descans, seguretat física, de feina, de recursos, de salut, familiar...); en segon lloc, les de **filiació** i les de **reconeixement** (amistat, afecte, intimitat sexual i autoreconeixement, confiança, respecte, èxit...) i, en darrer lloc, les d'**autorealització** (moralitat, creativitat, espontaneïtat, falta de prejudicis, acceptació de fets, resolució de problemes...).

Coneixent aquests cinc nivells de necessitats, no es pot descartar l'actuació del voluntariat en cap d'aquestes, tot i que principalment es mou en les quatre primeres.

Per exemple: en els països en vies de desenvolupament, la satisfacció de les necessitats més elementals és prioritària, i gairebé exclusiva, com bé es veu en les diverses campanyes humanitàries de gran impacte o les actuacions permanents en aquests països.

De la mateixa manera, dins el món del voluntariat al nostre país, els **àmbits d'atenció i cura** de les persones i d'atenció a les seves necessitats bàsiques i de recuperació de la seva dignitat predominen sobre la resta, si bé també hi ha una diversitat important d'àmbits relacionats amb les altres dues necessitats.

- El voluntariat no sols du a terme actuacions per pal·liar mancances** o donar resposta a necessitats bàsiques, sinó que també actua per al desenvolupament i la promoció dels espais social, mediambiental, cultural i personal.

Si no fos així, tindríem una **visió reduccionista** del que és l'acció voluntària en tota la seva dimensió participativa i d'aportació a la societat. Això, però, no sempre ha estat així. Des dels seus inicis, el paper de voluntariat i el de l'associacionisme ha anat creixent al llarg del temps per respondre als reptes de la societat i del planeta de manera plural i diversa.

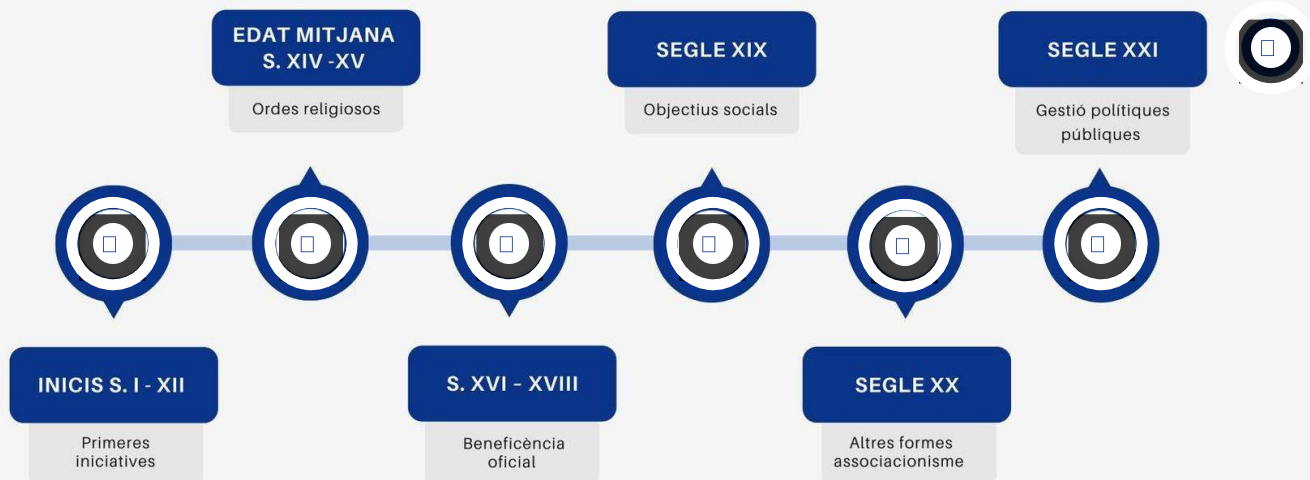
Breu recorregut històric

El voluntariat té els seus orígens en accions de caritat i assistència dutes a terme de manera organitzada ja molt abans de l'edat mitjana. Des dels seus inicis, a Europa i més concretament a Catalunya, l'acció voluntària, i amb ella els actors del voluntariat, han anat evolucionant al llarg dels diferents moments històrics, també segons les diverses necessitats socioculturals, laborals, personals i les que van ser fruit de la mateixa evolució del sistema social.

A continuació en fem un breu resum

Breu recorregut **històric**

INICIS S. I - XII

- **Primeres iniciatives amb actitud de solidaritat.**
- **Grups de caràcter religiós** s'organitzaven per atendre els més necessitats.

EDAT MITJANA S. XIV -XV

- **Ordes religiosos**: sorgeixen per donar resposta a les necessitats dels més desfavorits de la societat medieval.

- **Els àmbits** en què els ordes actuaven eren l'assistència per manca d'aliments, l'assistència sanitària, la defensa del territori, l'ensenyament i la cultura.
- **Les accions** eren bàsicament d'assistència i beneficència.

S. XVI - XVIII

- **Els estats decideixen assumir la responsabilitat** d'algunes accions socials.
- **Es constitueix la beneficència oficial.**
- **Els governs incorporen les accions de caritat i d'assistència** per guanyar-se una bona imatge entre la població i mantenir-se al poder.
- **Aparició d'organitzacions de caràcter laic i no estatal** (en molts casos, secretes i clandestines).

SEGLE XIX

Algunes esferes socials descobreixen el sentit d'organitzar-se, no solament per solidaritat, sinó també per la reivindicació i la consecució d'objectius socials.

- Establiment d'un servei de beneficència municipal. A partir d'aquí sorgeixen les caixes d'estalvi i l'assistència gratuïta a domicili.
- Es considera el segle d'or del voluntariat a Catalunya.

SEGLE XX

Sorgeixen a Catalunya associacions de caire cultural, educatiu, i ambiental.

- Moviment de solidaritat
- S'aprova la Llei d'associacions.
- Al 1975 reactivació del camp del voluntariat.
- De 1985 a 1992 reconstrucció xarxa d'activitats voluntàries. A partir del 1993 difusió i promoció del voluntariat.

SEGLE XXI

Constitució d'espais de coordinació nacionals i internacionals d'entitats i organitzacions de voluntariat.

- **Implicació de les entitats** en el desenvolupament i gestió de polítiques públiques i serveis entornel voluntariat.
- **Naixement del tercer sector.**
- **Xarxes socials.**

Als inicis d'aquest segle XXI

Es posen de manifest diferents conjuntures que han fet que l'acció voluntària sigui la que avui en dia és. D'altra banda, el marc dels estats democràtics legitima l'acció solidària en el bé de la majoria dels ciutadans. Per acabar, **l'impuls mediàtic** fa que tota acció es posi en consolidació dels espais web i xarxes socials d'entitats i per a les entitats, i orienta vers un futur gens llunyà on el voluntariat podrà –i defet ja pot– realitzar també la seva tasca virtualment, connectant llunyanies físiques i arribant on no arribala cooperació i l'acció que requereix presència física.